

Gilde Stadsgidsen wenst u een heel gezond en actief 2024

Beste Nieuwsbrieflezer,

Het jaar 2023 zit er bijna op. Wij kijken tevreden terug op het afgelopen seizoen. Wat nog veel belangrijker is, of u tevreden bent als u met ons meegegaan bent. Ik hoop het van harte.

We mochten dit jaar 19 reguliere tochten (Waar je voor in kon schrijven) en 12 tochten op aanvraag voor u verzorgen. Dit waren wandel, -fiets en boottochten.

We hopen ook in 2024 minstens zo veel tochten te doen. We zijn hard aan het nadenken over nieuwe thema's en routes, want we merken dat u vernieuwing ook bij ons op prijs stelt. In maart/april publiceren we weer ons nieuwe programma.

Rest mij u veel plezier te wensen met deze Onderwijs nieuwsbrief. Uiteraard wens ik u ook namens alle Stadsgidsen een heel voorspoedig 2024.

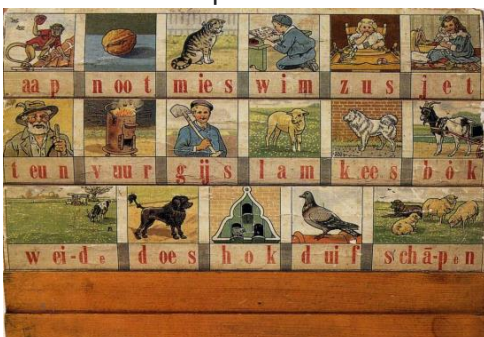
Kees Doodeman
Voorzitter Stadsgidsen Zoetermeer
k.doodeman@planet.nl - 06 53395264

0-0-0-0-0

Het onderwijs

Was het onderwijs vroeger beter? Verplicht met de rechterhand schoonschrijven, we leerden vele plaatsnamen in de provincie uit ons hoofd, ook leerden we vele geschiedenisjaartallen uit het hoofd en we werden geholpen met de fraaie wandplaten van Cornelis Jetses (1873-1955). Dat is allemaal losgelaten door de vele maatschappelijke veranderingen in het onderwijs.

Mocht u herinneringen willen ophalen, met uw kinderen of kleinkinderen, dan is het museum van Ot en Sien aan de Jan Binneslaan 84b - 9231 CC Surhuisterveen wellicht een idee of het Nationaal Onderwijsmuseum in Barneveld, Museum "Nairac", Brouwerstraat 1, 3771 HA Barneveld. In beide musea vindt u de schoolplaten van Jetses. Hieronder een paar voorbeelden van schoolplaten.

De overbekende leesplank

Schaapscheren

Lente in de weide

De heide in mei

De "boterbereiding"

De "kaasbereiding"

Het Onderwijs in Zoetermeer

Van de dorpen Zoetermeer en Zegwaart is bekend dat er reeds vroegtijdig een school was gevestigd. Omstreeks 1570 ontving de plaatselijke schoolmeester uit de belastingopbrengst een jaarlijks traktement van 150 gulden, 75 gulden van Zoetermeer en 75 gulden van Zegwaart. Voor die tijd een goed salaris. In de 17e eeuw had de onderwijzer soms het dubbele inkomen. Wanneer we bedenken dat toen een goede maaltijd met gebraden vlees drie stuivers kostte en dat de prijs van een mand turf 2,5 cent bedroeg (vier duiten), dan mocht de meester zeker niet klagen. In de 18e eeuw, toen het leven duurder werd en het salaris daarmee geen gelijke tred hield moest de onderwijzer vaak als koster, kloklouder en doodgraver bijverdiensten zoeken.

In 1574 moest pastoor Coninck, nadat zijn kerk geplunderd was, de vlucht nemen en reeds een jaar later vestigde zich hier de eerste hervormde predikant, Wijnandus van Beek. De school werd "openbaar", dat wil zeggen, de overheid zorgde voor onderwijs, maar de richting werd bepaald door de kerk. Aangezien die kerk in haar belijdenis de gereformeerde leer aanvaardde, waren de overheidsscholen in feite christelijke scholen van gereformeerde signatuur. De instructie voor de onderwijzer was erop gericht dat het bijbels onderwijs en het onderricht in de catechismus een belangrijk deel van de leerstof vormden.

In 1611 stond (getuige een gevelsteen die in de jaren twintig van deze eeuw nog leesbaar was) de school in de Dorpsstraat van Zegwaart. (zie foto). De bovenmeester woonde in het huis aan de straat, de schoollokalen stonden er achter.

In 1777 werd Pieter Muyden door de ambachtsheer Hendricus Gerardus van Aalst als schoolonderwijzer aangesteld. Aan de school was een "bovenmeester" en een "ondermeester" verbonden. Armlastigen werden "om Gods wil" (zonder betaling van schoolgeld) onderwezen. Omstreeks 1827 werd J. de Puy tot Hoofd benoemd. Deze vertrok in 1837.

Links in de gevel van Dorpsstraat 70: de gevelsteen uit 1611 van de Openbare Lagere School. In de gevelsteen is het woord 'Scholen' leesbaar. Links nog een gedeelte van het poortje waardoor de kinderen liepen om de klaslokalen te bereiken.

Ter voorziening in de vacature plaatste de gemeenteraad de volgende advertentie:

"Vermits door verplaatsing van den schoolonderwijzer J. de Puy naar 's-Gravenhage de school te Soetermeer en Zegwaart vacant is geworden, waaraan tevens tot hiertoe verbonden is geweest de waarneming der posten van voorzanger, koster en doodgraver, tegen een jaarlijks zuiver inkomen van f 110,— zoo worden onderwijzers van den tweeden rang, die tevens in staat zijn tot het waarnemen der voorz. kerkelijke bedieningen, en welke tot het mededingen naar een vergelijkend examen genegen zijn, door de plaatselijke besturen van Soetermeer en Zegwaart uitgenodigd om zich te adresseren ter plaatselijke secretarie. Zijnde het vast tractement van den schoolmeester om daarvoor onderwijs aan de behoeftigen te verstrekken, en waaronder de toelage voor een ondermeester begrepen is, bepaald op f 300,— jaarlijks benevens de schoolgelden van een getal van ongeveer 120 kinderen".

Benoemd werd Anthonie Noordijk, die tot 1874 als Hoofd aan de openbare school verbonden was. Het salaris was inmiddels belangrijk verhoogd. Toen meester Noordijk in 1874 vertrok werd de jaarwedde van zijn opvolger bepaald op 1300 gulden plus vrije woning met tuin. Een voor die tijd geweldig traktement. Maar het gemeentebestuur eiste dan ook dat hij meer uitgebreid lager onderwijs zou kunnen geven en daarom in het bezit moest zijn van de akten Frans, wiskunde en tekenen, terwijl de akten Engels en Duits tot aanbeveling zouden strekken. Na vergelijkend examen der sollicitanten werd de heer

G.A. Geerlings, hulponderwijzer te Amsterdam, als Hoofd der school aangesteld. Deze overleed in 1895. Hij werd opgevolgd door meester G.J. Verwers, die hier geruime tijd werkzaam was en zowel door de voorstanders van openbaar als van bijzonder onderwijs in hoge mate werd gerespecteerd.

De eerste protestants christelijke school dateert van 1861. Er zijn nu geen inwoners meer die naar school gingen bij meester Ket, die van 1875 tot 1901 als Hoofd fungeerde. Ook dit schoolgebouw bevond zich achter het woonhuis van de meester.

In 1890 werd de eerste katholieke jongensschool geopend. De tegenover de kerk gelegen meisjesschool was reeds enkele jaren daarvoor in gebruik genomen. Voordien moesten de katholieke ouders kiezen tussen de openbare en de christelijke school. Een deel van hen gaf blijkbaar aan de christelijke school de voorkeur en zo kon het gebeuren dat de roomse Frans Gouweleeuw in de bank zat naast de gereformeerde Pieter Jacobus van der Spek, onder het wakend oog van de hervormde meester Ket. De oecumene was blijkbaar ook in de vorige eeuw niet geheel afwezig.

Christelijke school (Dorpsstraat nr. 144) van 1861, herbouwd in 1901.

Tekstfragmenten en afbeeldingen: Uit Zoetermeer 700 jaar. Gemeente Zoetermeer en Algemene Bank Nederland en Beeldbank/HGOS.

Aangepast door Niek Thoen

Deze Nieuwsbrief krijgt u via de website van Gilde Zoetermeer. Uiteraard is ook daar uw privacy gewaarborgd. Mocht u om welke reden dan ook de Nieuwsbrief niet meer willen ontvangen of u hebt een nieuw e-mailadres laat het ons weten en het wordt aangepast, stadsgidsen@gildezoetermeer.nl